

Kraujo donorų apklausa atlikta 2017 m. rugsėjo 8 – 17 dienomis.

Tyrimas atliktas Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“, kurio tikslas buvo išsiaiškinti veiksnius, lemiančius apsisprendimą dovanoti kraują, Lietuvos gyventojų motyvaciją būti kraujo donoru, sužinoti, kas ir koks yra mūsų aktyviausias donoras, susipažinti su juo iš arčiau, išgirsti nuomonę, išsiaiškinti, kas gašdina, skatina, išklaudyti pasiūlymus ir patarimus, kas gali labiau motyvuoti duoti kraujo, kaip užtikrinti pirmakarčių donorų veiklos tęstinumą ir kt.

Tyrimo metu buvo apklausiami 897 asmenys visuose Lietuvoje veikiančiuose kraujo centruose – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje ir Šiauliuose. Respondentai buvo klasifikuojami pagal lytį, išsilavinimą, amžiaus grupes, gyvenamąją vietą, šeimos statusą. Be socialinių klausimų jiems buvo užduota dar 17 įvairių – apie donorų skatinimo ir įvertinimo sistemą, donorų motyvaciją, nuomonę apie neatlygintą kraujo donorystę, gyvenimo būdą, veiksnius, trukdančius duoti kraujo, donorų aptarnavimo kokybę ir t.t.

Atrankos metodas: daugiapakopė, tikimybinė atranka. Respondentų atranka parengta taip, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas turėtų vienodą tikimybę būti apklaustas.

Tyrimo objektas: 18 – 65 metų Lietuvos gyventojai

Apklausos būdas: interviu respondento namuose

Apklausa vyko: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje; Alytaus, Šakių, Tauragės, Rokiškio, Utenos, Švenčionių, Telšių, Mažeikių, Raseinių, Ukmergės, Kupiškio, Molėtų, Akmenės, Kretingos, Prienų, Varėnos, Klaipėdos, Ignalinos, Šiaulių, Trakų rajonuose ir Kalvarijų bei Elektrėnų savivaldybėse. Tyrimas vyko 19 miestų ir 26 kaimuose.

Socialinė demografinė charakteristika

Iš beveik 900 apklaustųjų – moterų ir vyrų buvo beveik po lygiai (460:436), iš kurių pirmą kartą atėjusių duoti kraujo buvo 127 asmenys (14,2 proc.), ne pirmą kartą – net 770 (85,8 proc.), duodančių 2–3 kartus per metus – 417 (54,2 proc.). Su aukštesniu išsilavinimu buvo didžioji dalis – daugiau nei 55 proc. Respondentų skaičius nuo 18 iki 25 metų amžiaus sudarė 35,5 proc., ir tai buvo gausiausia apklaustųjų grupė, kai tuo tarpu, nuo 46 iki 65 metų atvykę į kraujo centrus

asmenys tesudarė vos daugiau nei 13 proc. Daugiausiai kalbintų respondentų (beveik 71 proc.) gyvena didžiuosiuose Lietuvos miestuose, rajonuose – 19 proc., kaimo vietovėse – 6 proc. Įvertinus apsilankiusių kraujo centruose donorų pajamas, paaiškėjo, kad didžiąją dalį sudaro gaunantys vidutines pajamas (iki 1000 eur) asmenys. Vertinant šeimos statusą, daugiausiai respondentų buvo dar nesusituokę ir negyvenantys su partneriu (beveik 47 proc.), nors nedaug teatsiliko porose gyvenantys asmenys – 45 proc. Mažiausiai tarp kalbintų asmenų buvo išsiskyrusių ir našlių (7,5 proc.).

Apibendrinus apklaustųjų socialines demografines charakteristikas, galima daryti preliminarią išvadą, kad aktyviausias Lietuvos kraujo donoras yra apie 35-erių metų, dar nesusituokęs jaunuolis, baigęs aukštuosius mokslus, gaunantis vidutines pajamas ir gyvenantis didmiestyje. Tai puiki charakteristika, nes tokio amžiaus ir tokio statuso donoras yra pačiame jėgų žydėjime, pilnas energijos ir sveikatos. Tokio donoro kraujas turi aukštą hemoglobino rodiklį, be to, tarp šiuolaikinio jaunimo yra tendencija gyventi sveikai, sportuoti, skirti dėmesio visaverčiai mitybai.

Tyrimų rezultatai

NKC specialistus nudžiugino tai, kad iš apklaustųjų net 802 asmenys atėjo nekviesti, savanoriškai, kurių didžiąją dalį tapti kraujo donoru paskatino pilietinė pareiga, informacija apie kraujo trūkumą ligoninėse, galimybė padėti ligoniams (daugiau nei 500). Net 785 donoriai skatina ir kitus dalyvauti kilnioje veikloje, 615 propaguoja sveiką gyvenimą. Tokie skaičiai rodo, kad mūsų visuomenė jau pilietiškai subrendusi, neabejinga ir jautri kito nelaimėi, gebanti skatinti, šviesti kitus.

Kraujo centrų medikams ir specialistams buvo itin aktualus klausimas apie veiksnius, sukeliančius nepatogumų duodant kraują. Donorų atsakymuose vyravo adatų ir gydytojų baimė (5 proc.), laiko stoka (4,7 proc.), nepatogus kraujo centrų darbo laikas ir vieta (6 proc.), ligos, žemas hemoglobinas ir savijauta po procedūros (1,8 proc.)

Nustebino tai, kad dauguma respondentų (net 62,4 proc.) nebuvo susipažinę su kraujo donorų įvertinimo sistema (nusipelnusių donorų apdovanojimus – „Žymūno“, „Nusipelnusio“, „Garbės donoro“ vardiniai pagarbos ženklai ir piniginiai apdovanojimai). Akcentuoti labiausiai piliečius demotyvuojantys tapti donoriais veiksniai. Kalbintų asmenų nuomone, didžiausią demotyvaciją visuomenėje sukelia neigiama informacija apie kraujo

panaudojimą (1,6 proc.), taip pat adatos (1,3 proc.) ir prastos savijautos (1,3 proc.) baimė po procedūros. 824 apklaustieji demotyvacijos neturi.

Tyrimas Kraujo centrų darbuotojams taip pat suteikė galimybę įvertinti savo darbą – sužinoti donorų nuomonę apie aptarnavimo kokybę registratūroje, laboratorijoje, medikų konsultacijos, kraujo surinkimo procedūros metu. 96 proc. (860) apklaustųjų Kraujo centrų darbo kokybe yra patenkinti, 30 – neturi nuomonės, nežino, 7 – nepatenkinti.

Tyrimo dalyvavę asmenys NKC specialistams pateikė pasiūlymų ir patarimų, kokie veiksniai žmones labiau motyvuotų tapti donorais. Vieni siūlė donorus pamaloninti vitaminų nuolaidomis, kiti patarė trumpinti procedūros laiką (procedūra vyksta nuo 6 iki 10 min.), keli donoriai norėjo po procedūros sužinoti apie jų kraujo panaudojimą (beje, jau seniai teikiam donorams tokią galimybę – stebėti dovanoto kraujo kelią išmaniosios NKC programėlės „Mano kraujas“ pagalba – į kurią miestą, kurią gydymo įstaigą jis nukeliavo). Dar kiti siūlė negaišti laiko pildant anketą (klausimyną apie save donoriai prieš procedūrą turi užpildyti visur. Neatlygintinos donorystės pagrindas yra savanoriški sąžiningi atsakymai į anketos klausimus).

Dalis respondentų paminėjo, kad trūksta specialios informacijos – lankstinukų – apie greitesnį kraujo atsistatymą, ką donorui patartina valgyti, ko vengti, kaip pailsėti (NKC išleido „Kraujo donoro dienoraštis“, daug informacijos galima rasti NKC tinklapyje adresu www.kraujodonoryste.lt, socialiniuose tinkluose, keletą kartų per metus leidžiamas nemokamas leidinys „Donoras“, kuriame galima rasti daug naudingos informacijos apie donorystę. Tačiau, atsižvelgdami į donorų pastabas, ieškosime naujų būdų, dar veiksmingesnių priemonių, kaip pagerinti informacijos apie kraujo donorystę prieinamumą).

Tyrimų suvestinėje buvo ir naudingų patarimų – procedūros metu įtampai sumažinti leisti raminančią muziką, dar dažniau važiuoti į rajonus, kaimo vietas (nors NKC specialistai dirba ir savaitgaliais – kiekvieną šeštadienį vyksta į išvykas po Lietuvą. Iš viso organizuojamos 3 išvykos per savaitę į kitus Lietuvos miestus bei rajonus).